

että eri osapuolten näkemykset eivät aina ole ristiriidattomia.

Kipinän kirjoitukseeni »Selkosuomesta puheen kuvailuun» (Virittäjä 1997: 608–618) sain tehdessäni kirjallisia ohjeita ohjelmatekstityksestä uusia tekstittäjiä varten ja seurattessani tekstitystoiminnan tuottajana, enkä siis »entisenä kollegana», hektistä ja lingvivistisestä näkökulmasta paikoin absurdilta tuntuvaa keskustelua muun muassa siitä, voiko tv-ruutuun kirjoittaa *tiedäksä* vai onko se muutettava muotoon *tiedät sä*; milloin imperfektin *i:n* heittyminen voidaan ilmipanna, milloin muka ei; miksi kaakkoismurteista illatiivia pitäisi luettavuuden vuoksi pidentää esimerkiksi lauseessa *Myö männää Kotkaa*, jotta vältettäisiin muodon sekaantuminen partitiiviin ja niin edelleen. Ja niin myöhään vielä kuin syksyllä 1997 kuulin erään tekstittäjän sanovan: »Pari vuotta sitten ei voinut ajatella kirjoittavansa säännömukaisesti *tullu, nähny* tai *käyny*.»

Halusin kirjata nuo kontrapunktit, jotka törmäsivät tekstittäjän itsensä tai joidenkin muiden tekstittäjien normeihin, sillä minusta keskustelujen mielenkiintoisinta antia olikin pohtia sitä, mistä nuo säännöt olivat saaneet alkunsa. Millaisista avoimista tai sisäistetyistä, olemassaolevista tai -olemattomista kielenkäyttöä ohjaavista rakenteista ne saivat tukea? Olinhan tekstittäjän työtä riittävän pitkään tehtyäni jo oppinut näkemään sen, kuinka mielissä ja vallassa oleva kielenhuoltoonormisto sallii meidän kuulla kieltä ja kuvata kuulemistamme aina omalla leimallisella tavallaan.

Tekstityksessä tästä on osoituksena muun muassa tietyin väliajoin syntyvä tarve muokata ja täydentää (tai jopa kirjoittaa kokonaan uudelleen) ohjelmien uusintälähetyksiä varten »vanhentuneet» tekstitykset, mistä kirjoituksessanikin oli esimerkiksi (s. 611). Ja kuitenkin omana aikanaan nuo tekstitykset ovat työn tehneen tekstit-

täjän mielestä välittäneet puheesta kaiken olennaisen.

Nykyiset tekstitykset antavat entiseen verrattuna jo melko uskollisen kuvan lähöpuheesta, mitä kirjoituksessani en toki kieltänyt. Kommentoijat ovat tarttuneet tekstiini ehkä sittenkin liian hätäisesti ja karauttaneet sen läpi takajaloilleen nousseina. (Ks. esim. s. 610–611: »Tekstitystä seuraava normaalikuuloinen saattaa pitää huomamattomasti siloiteltua tekstiä melko ristiriidattomana puheen kuvana, mutta kysymyksiä voivat herättää takavuotiset tekstitykset.») Halusinkin esittää pohdittavaksi jo uusia haasteita. Onhan yksi tulevaisuuden visioista se, että kuulovammaisella katsojalla on mahdollisuus hankkia kotiinsa esimerkiksi puhetta tunnistavalla äänikortilla varustettu digitaalinen tv, kun vanhanmallisen television omistajat joutuvat yhä tyytymään käsin purettuun tekstitykseen. Viimeistään silloin katsoja joutuu tekemään valinnan siitä, haluaako hän ylhäältä päin annosteltua tekstiä vai näkyväksi muuntuvaa äänivirtaa tv-ruutuunsa.

Olenlaisin ero näkemystemme välillä on kuitenkin se, että asetan paljon suuremman painon alkuperäispuheen ja siitä tehdyn tekstin vertailulle kuin tekstityksessä esiin nostettujen puheenpiirteiden ja puhekielestä (tai aluemurteista) yleisesti esitettyjen kategorisointien ynnäämiselle. Jälkimmäisessä tapauksessahan »illuusiota» kuvataan abstraktiota eikä realiteettia vasten, ja siinä todellisuudessa toki ovat valideja nuo usein toistetut, subjektiivisia tuntemuksia kuvaavat arvolauseumat, kuten »murteelliseksi tarkoitettu saattaa kovin herkästi kääntyä murheelliseksi» tai »teksti ei saa pompata ulos ruudusta». Ainoa mitattavissa olevaa seikkaa, tekstien kesto ruudussa, ei sitäkään ole voitu yksiselitteisesti määritellä, sillä lukuaika-arviot perustuvat yhä näppituntumaan ja toisen käden tietoon (ks. s. 610 alaviitteinen).

▷

Siirryttyäni jälleen kerran asiakkaan puolelle kuurojen etujärjestöön on myönnettävä, että tällaiset »pitäisikö niinkuttelinkin sallia» -keskustelut ovat lopulta täysin yhdentekeviä sen onnettoman tosiasian rinnalla, että viittomakieliset ja muut kuulovammaiset katsojat saavat alle neljänneksen YLE:n tv-kanavilla suomeksi puhutuista

ohjelmista tekstitettyinä (kaupallisilla kanavilla tällaista palvelua ei edes ole) — vaikka joskus kuulemma riittäisi vihjeeksi edes jokunen sana siitä, mistä on ohjelmassa kysymys. ■

PÄIVI RAINO

Sähköposti: Paivi.Raino@kko.kl-deaf.fi

